

Sakkunnigutlåtande avseende utnyttjande av normgivningsbefogenheter i konflikt med lagstiftningens syfte

Uppdraget och dess bakgrund

Jag har fått i uppdrag att uttala mig om frågan om hur man ur ett konstitutionellt perspektiv ska se på det förhållandet att en förvaltningsmyndighet utnyttjar en befogenhet att reglera en fråga på ett sätt som kan sägas stå i strid med den grundläggande lagstiftningens syfte och inriktning. Annorlunda formulerat kan frågeställningen sägas gälla vilket utrymme en myndighet som fått normgivningsmakt sig delegerat har att utnyttja denna på ett sätt som inte stämmer med intentionerna bakom den lagstiftning som medger delegationen? Till detta kommer följdfrågan: vilken rättslig verkan har ett utnyttjande av delegerad regleringsmakt som utnyttjats i konflikt med grundläggande lag?

Bakgrunden till frågeställningen är följande:

I ellagen och tillhörande författningar ges bestämmelser om att den som bedriver elnätsverksamhet får ersättning för detta genom en metod som baseras på en förhandsberäkning av intäkter och kostnader som sedan kan justeras gentemot utfallet. Det är Energimarknadsinspektionen (EI) som i beslut fastställer de enskilda bolagens s.k. intäktsram. Denna ska också utveckla metoder för att beräkna intäktsramens storlek. Av propositionen till de ändringar där systemet med förhandsprövning infördes följer att den skälighetsbedömning av ett nätföretags verksamhet som förhandsprövningen innefattar ska utgå från de ekonomiska förutsättningarna att bedriva sådan verksamhet:

”Man borde sålunda utgå från att avkastningen i nätverksamheten skulle motsvara vad som kunde bedömas vara normalt för konkurrensutsatt affärsverksamhet med motsvarande risknivå. Detta kunde också uttryckas som den avkastning som fordras för att i konkurrens med alternativa placeringar med motsvarande risk kunna attrahera kapital för investeringar i den aktuella nätverksamheten. Detta skulle leda till en lämplig avvägning mellan elkundernas och nätföretagens intressen eftersom

den angav vad som krävdes för att möjliggöra nödvändiga investeringar för att upprätthålla en rimlig överföringskvalitet på nätet.” (prop. 2008/09:141 s. 24¹)

I propositionen anges särskilt angående konsumentintresset:

”Konsumentintresset kan även fortsättningsvis skyddas genom att skäligheten i nätföretagens intäkter tar sin utgångspunkt i bl.a. krav på rationalitet och effektivitet i nätverksamheten samt genom kravet på att företagens avgifter ska vara objektiva och icke-diskriminerande.” (Prop. 2008/09:141 s. 31)

I beslut angående intäktsramen för perioden 2012 – 2015 har myndigheten, i tillägg till de faktorer som framgår av lagstiftningen och dess förarbeten, kommit att utarbeta en övergångslösning som skall motverka att prisutvecklingen på elmarknaden höjs i en takt som motverkar konsumenternas intresse av låga och stabila elpriser. Detta innebär att myndigheten inte strikt följer ovan angivna utgångspunkter, utan introducerat egna kriterier för hur en skälighetsprövning ska utformas. Som jag förstått saken är dessa kriterier närmast hämtade från den tidigare regleringen i ellagen (se prop. 1993/94:162, s. 158 och prop. 1996/97:136, s 149), som numera ersatts av det system med förhandsprövning av intäktsramar som översiktligt beskrivits ovan. Man kan således tala om att myndigheten genom utformningen av sin modell för beräkning återinfört hänsynstaganden som tillhör ett avskaffat system. Dessutom anger myndigheten att den anser att det krävs inte mindre än fyra tillsynsperioder – dvs. 16 år – innan de nya reglerna kan få ges fullt genomslag, varför man utarbetat en metod för gradvis uppräknig av intäktsramen under denna tid.

Den huvudsakliga frågeställningen är i vilken mån en myndighet, som utnyttjar ett bemyndigande att utforma regler på ett område, kan avvika från de kriterier som lagstiftningens förarbeten angett som avgörande för lagens utformning utan att detta kommer att stå i strid med grundlagens krav på legalitet och objektivitet. Av särskilt intresse är just att det handlar om att ta in kriterier som varit del av tidigare reglering på området.

Utlåtande är disponerat så att först ges en mer allmän beskrivning av den rättsliga reglering som är aktuell här, därefter ges exempel på hur denna tillämpats i praktiken i fall som anknyter till de frågor som behandlats i EI:s reglering av elmarknaden.

Regeringsformens krav på objektivitet

I regeringsformen 1 kap. 9 § stadgas att myndigheter och andra som fullgör uppgifter inom den offentliga förvaltningen skall iaktta saklighet och opartiskhet. Denna

¹ Se även a prop. s. 58 ff.

bestämmelse ger uttryck för en allmängiltig offentlighetsprincip: *objektivitetsprincipen*. Samma princip kommer till uttryck i grundlagsregeln om tillsättande av statliga tjänster, 11 kap. 9 § andra stycket.

Med *saklighet* avses främst, såsom den ursprungliga lydelsen klarare angav, att myndigheternas beslut inte skall gynna eller missgynna enskilda utan att detta i sig har stöd i lag. Innebär detta i praktiken att kravet på saklighet inte är något mer än en precisering av legalitetsprincipens krav på lagstöd? Sannolikt får man inte tolka bestämmelsen så. Detta sammanhänger med att den moderna offentlighetslagstiftningen i hög utsträckning är utformad på ett sätt som ger förvaltningen ett visst manöverutrymme – ett så kallat *fritt skön*.² Ett exempel kan vara på sin plats: Tillstånd av olika slag skall ibland medges om den sökande kan anses *lämplig*, men vad som utgör lämplighet är endast möjligt att till viss grad ange i lagtext och kompletterande föreskrifter, råd och anvisningar.³ En bedömning i det enskilda fallet måste trots allt göras och denna kan inte styras i detalj. Här finns alltid en risk för att sakförhållanden som inte har direkt betydelse för just denna fråga – huruvida personen ifråga varit samarbetsvillig, trevlig, aggressiv, etc – tillmäts vikt och leder till ett annorlunda beslut än vad som annars hade varit fallet.

Lagen anger i dessa fall de yttre gränserna för förvaltningens fria skön, men inom dessa gränser kan det fortfarande finnas beslut som vid en granskning i efterhand framstår som de i huvudsak grundats på ovidkommande hänsyn. Om lagens formulering är så pass vag att en stor delmängd beslut innefattas av den, så fungerar kravet på saklighet som en garanti för att vissa beslutsgrunder inte kan komma ifråga. Kravet på saklighet har därmed också en självständig betydelse vid sidan av legalitetsprincipen, eftersom den senare mera sällan kan utgöra en gräns för maktutövningen.⁴ Saklighetskravet är det ytterligare säkerhetsnät som skall fänga upp det maktmissbruk som legalitetsprincipen inte förmår komma åt.

I förhållande till kravet på likabehandling är det också tydligt att grundlagens krav i hög grad överlappar varandra: det är sällan sakligt att inte behandla lika fall lika. För att i någon mån separera de två kraven brukar det framhållas att kravet på likabehandling framför allt innebär ett krav på viss konsekvens i beslutsfattandet.⁵ I övrigt ligger det nära till hands att se kravet på saklighet som innefattande ett krav på likabehandling, men också innefattande andra krav.

² Se Strömberg/Lundell, s. 62 f., Wennergren, Förvaltningens fria skön, FT 1984 s. 378, och Marcusson, Laglighet och lämplighet, FT 1992 s. 121.

³ Se RÅ 1994 ref 20 som gällde återkallelse av vapentillstånd.

⁴ Wennergren, s. 381 f., framhåller dock att saklighetskravet är ett utflöde ur kravet på legalitet.

⁵ Se Strömberg, Allmän förvaltningsrätt (2002) s. 67 och JO beslut 2003-03-04 (dir 4188-2000), där JO inte fann anledning att kritisera en kommunal myndighet för bristande likabehandling, trots att viss olikbehandling förekommit i två snarlika bygglovssärenden.

Bedömning

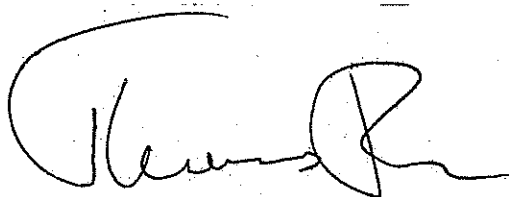
Det är tydligt att EI:s beslut om intäktsramar är just sådana beslut där myndigheten har ett relativt stort utrymme för fritt skön och där kraven på saklighet och likabehandling i 1 kap 9 § RF därför har särskild betydelse. Det är uppenbart från regleringen i ellagen och tillhörande författningar – samt dessas förarbeten – att EI har en central roll i såväl tillskapandet av ett sammanhängande regelverk som i kontrollen av dess efterlevnad. I dessa befogenheter ingår att utforma en generell modell för beräkningar av intäktsramen och att fatta beslut i enskilda fall om ett visst nätföretags intäktsram. I förarbetena ges förhållandevis öppna premisser för den modell man förutsätter att EI tar fram (prop. 2008/09:141 a, 32 ff., 60 ff. och 70 ff.). Det ligger således in sakens natur att EI har ett betydande utrymme att anpassa sin modell till det som är lämpligast och mest rättvisande utifrån ellagens regler och syfte.

Det är just det sistnämnda som utgör den springande punkten i detta sammanhang. Av förarbetena framgår relativt klart att hänsyn till konsumenterna ska tas genom att hänsyn till kvalité vägs in i myndighetens beslut. Några direkta uttalanden som annars ger stöd för att konsumenthänsyn ska tas vid införandet av det nya förfarandet med förhandsprövning av intäktsramen finns inte i förarbetena. EI införande av en övergångsperiod på inte mindre än 16 år framstår i ljuset detta som ett avsteg från regleringens syfte. Att myndigheten tillför egna bedömningar när den utformar det närmare regelverket kan nu naturligtvis inte i sig sägas vara vare sig olämpligt eller rättsligt sett felaktigt. Tvärtom förutsätter regelverket sådana åtgärder. Vad som kan ifrågasättas är att myndigheten för in bedömningsgrunder i sin modell som man kan säga att den nya lagstiftningen tagit avstånd från genom att etablera ett system där hänsyn till konsumentintresset ska tas på ett annat sätt än tidigare. Man utnyttjar således sitt fria skön till att mot lagstiftarens, i varje fall underförstådda, vilja inte ge reglerna om täckande av skäligena kostnader och rätt till rimlig avkastning direkt och fullt genomslag.

Det kan konstateras att nätföretagen i och för sig angett rimliga belopp för intäktsramen, men att EI anser att kundernas intresse av låga och stabila tariffer är något som myndigheten ska ta hänsyn till. Därför ”jämkas” intäktsramen till ett väsentligt lägre belopp än det som myndigheten i och för sig ansett vara rimligt. Därtill anges att denna justering ska ske under en längre övergångstid omfattande inte mindre än 16 år. Något stöd för att göra undantag från dessa krav finns inte i vare sig i ellagen eller i förarbetena till denna och det kan därför påstås att EI förfarit osakligt i

strid med 1 kap. 9 § RF när man i sina beslut tagit hänsyn till en faktor – kundernas intresse av låga och stabila tariffer – som inte framgår av den för myndigheten bindande regleringen. Även om man skulle kunna anse att det ligger i myndighetens roll att justera beräkningsmodeller m.m. så att inte orimliga konsekvenser uppstår i praktiken så kan det knappast ligga inom ramen för en sådan kompetens att skjuta upp det faktiska genomslaget för regleringen om rätt till rimlig avkastning för närföretag i vad som motsvarar fyra val till riksdagen. Det är inte att någon mindre praktisk anpassning av ett nytt regelverk till realiteter, det är istället närmast att bedriva energipolitik från det som ska vara en verkställande myndighets sida.

När det gäller den rättsliga betydelsen av att ett myndighetsbeslut strider mot kravet på saklighet så torde den vanligaste rättsföljden av detta vara att beslutet upphävs och återförvisas till den beslutande myndigheten för ett nytt, korrekt, beslut (se t.ex. RÅ 1996 ref 28). Till detta kan naturligtvis komma att myndigheten blir ansvarig för uppkomna skador för enskilda på grund av brister i myndighetsutövningen enligt skadeståndslagen, även om kraven härför vanligtvis är relativt högt ställda, liksom att straffansvar för tjänstefel enligt brottsbalken i undantagsfall kan komma ifråga. Beslut som strider mot saklighetskravet kan således utmynna i att beslutet som sådant och de som fattat det vidkänns rättsliga konsekvenser.

Thomas Bull

Professor i konstitutionell rätt

Uppsala universitet

CURRICULUM VITAE

Thomas Bull, född 1965 i Karlstad, Värmland. Gymnasieexamen 1985 från Grännaskolan, Gränna och sedan studier i Uppsala. Jur kand 1992, JD 1997. Docent år 2000. Professor 2008. Gift med Soile Bull och har två barn, Alexander (19 år) och Victoria (17 år).

Utbildning:

Samhällsvetenskap	40 p	HT 1985 - VT 1986
Teoretisk filosofi	20 p	HT 1988
Jur. kand.	180 p	1992-02-06
Jur. doktor	160 p	1997-11-21
Docent		2000
Professor		2008

Arbetslivserfarenhet:

Amanuens i förvaltningsrätt	VT 1990 - VT 1991
Länsrättsnotarie vid Stockholms länsrätt	1992-04-01 - 1992-10-30
Timlärare Juridisk introduktionskurs	VT 1993 och VT 1994
Timlärare Terminskurs 1	HT 1994 och HT 1996
Universitetslektor i rättsvetenskap	1997-07-01- 2001-06-30
Lektor i konstitutionell rätt	2001-07-01
Professor i konstitutionell rätt	2008-07-01
Adjungerad ledamot vid Kammarrätten i Stockholm	2010-01-11/07-11

Uppdrag vid institutionen m m:

Ledamot av doktorandrådets styrelse	HT 1994 - VT 1995
Ledamot av jämställdhetsgruppen	HT 1995 - VT 1997

Ledamot av strategigruppen	VT 1999
Ledamot av anställningsgruppen	VT 1999
Ansvarig för allmänna doktorandsem.	HT 1998 -VT1999
Ordförande för lokala SACO-klubben	HT 1998 – VT 2000
Ansvarig för uppdragsutbildningen	VT 2000-HT 2000
Kursföreståndare terminskurs I	HT 2001 – VT 2004, HT 2007 – 2009, HT 2010 - 2011
Kursföreståndare (med Iain Cameron) Comparative Constitutional Law, 15 hp	VT 2001 -
Kursföreståndare Makt och rätt, 15 hp	VT 2001 -
Biträdande prefekt	VT 2001 – VT 2002
Ledamot i forskningsutskottet	HT 2007 - 2011
Projektledare för universitetets projekt Kreativt utvecklingsarbete vid Uppsala Universitet (KrUUt)	2010 - 2012
Ordförande i forskningsutskottet	HT 2011 -
<u>Uppdrag som fakultetsopponent</u>	
Caroline Taube, Uppsala 2001	
Gunnar Persson, Stockholm 2003	
Åsa Persson, Umeå 2004	
Jörgen Hettne, Stockholm 2008	
Henrik Wennander, Lund, 2010	

Uppdrag i betygsnämnd för doktorsgrad

Görel Granström, Värnpliktsvägran, Uppsala 2002

Marianne Nørregaard, Menneskerettighedskonventionens anvendelse mellem private, Köpenhamn 2004

Jörgen Albaek Jensen, De politiske partier i retlig belysning, Århus 2009

Externa uppdrag

Ledamot av Högskolesektionens styrelse i JUSEK, HT 2000 – 2003

Ledamot i styrelsen för svenska avdelning av Internationella juristkommissionen, VT 2003 - 2006

Ledamot i den lokala etikprövningsnämnden i Uppsala (2005- 2010)

Ledamot i Högskoleverkets utvärderingsgrupp angående den juridiska grundutbildningen och forskarutbildningen vid landets högskolor och universitet (2006-2007), se rapporten 2007:18 R från Högskoleverket.

Expert i grundlagsutredningens expertgrupp för normkontroll (SOU 2008:42))

Expert i utredningen om vissa frågor om bidrag till ungdomsorganisationer m.m. (SOU 2009:29)

Expert i Yttrandefrihetskommittén (SOU 2009:14, SOU 2010:68)

Expert i Förvarsutredningen (Ju 2009:3, SOU 2009:60, SOUO 2011:17)

Ledamot i Advokatsamfundets utbildningsnämnd (2007 -)

Ledamot i styrelsen för svenska avdelning av Nordiska Administrativa Förbundet (NAF) (2008 -)

Ledamot i Riksrevisionens vetenskapliga råd (2010 -)

Ledamot i Högskoleverkets utvärderingsgrupp angående juridiska grundutbildningar (2011 -)

Undervisningserfarenhet

Har undervisat väl över 3000 timmar, haft alla typer av undervisningsformer (föreläsningar, seminarier, lektioner, grupphandledning och enskild handledning) och detta på såväl svenska som engelska samt för såväl svenska som utländska studenter och praktiker (domare/advokater).

Har gått universitetets pedagogiska kurs och dess handledarkurs.

Fick 2001 och 2007 studenternas pris som "Bästa lärare" vid Juridiska institutionen.

Fick 2008 Uppsala universitets pedagogiska pris.

Vetenskaplig handledare

Var handledare för Olof Ställvik (disp 2009), Anna-Sara Lind (disp 2009) och Patrik Bremdal (disp 2011). Var biträdande handledare för Christina Johnsson (disp 2002), Anna Jonsson (disp 2005) och under en kort period också för Reidar Andreasson (disp 2004).

Är huvudhandledare för Victoria Enquist och Ylva Arvidsson. Är biträdande handledare för Anna Sellin och Ann-Sophie Sallander. De sistnämnda två är verksamma vid Internationella handelshögskolan i Jönköping.

Externt finansierade projekt

Har från Riksbankens jubileumsfond fått medel för projektet:

"Förutsebarhet och flexibilitet – en studie av retroaktiv lagstiftning (2002-2004)"

Har från Vetenskapsrådet fått stöd för projekten:

"Demokrati och deprofessionalisering"

I det senare projektet ingår sammanlagt sju forskare (Shirin Ahlbäck-Öberg, Thomas Bull, Ylva Hassleberg och Niklas Stenlås samt doktoranderna Wendy Maycraft-Kall, Johanna Ringarp och Olof Ställvik) varav alla utom en i olika grader finansieras av projektet. Jag var projektledare. Projektet löpte för tiden 2004 – 2008 och har bl.a. resulterat i att alla tre doktoranderna disputerat.

”EU och den svenska förvaltningsmodellen: Arvet efter Oxenstierna”

Ingick i projektgruppen för projektet, vilket inledningsvis leddes av professor Nils Wahl och där övriga medlemmar är Carl-Fredrik Bergström (projektledare efter Wahl), Jane Reichel, Maria bergström, Joakim Nergelius och Josefin Almér, projektet löpte för tiden 2005- 2008.

Thomas Bull Publikationslista

Böcker

1. Mötes- och demonstrationsfriheten, Iustus Förlag, 1997.
2. Reglering av yttrandefrihet – en kartläggning och jämförelse, Bilaga 2 till SOU 2006:96, 2006.
3. Swedish Studies in European Law II, 2008, redaktör tillsammans med prof. Per Cramér.
4. Regeringsformen – en kommentar, SNS Förlag, 2010 (tillsammans med Fredrik Sterzel)
5. Förutsebarhet och flexibilitet (manus hos författaren, kommande 2012)

Artiklar, rapporter m.m.

5. Uniformsförbudet, tiden och grundlagen, SvJT 1996 s 328 -347. (tillsammans med Anders Heiborn).
6. Constitutional issues in Sweden, 5 European Public Law 2 (1999), s. 209-213.
7. Förargelseväckande yttrandefrihet? SvJT 1999 s. 568-580 (tillsammans med Anders Heiborn).
8. Tryck i tid? Om kungörelse, ikraftträdande och rättssäkerhet SvJT 1999 s. 954-967.
9. Självständighet och pluralism. Om vertikal maktindelning i Sverige, Festskrift till Fredrik Sterzel, 1999, s. 107-133.

10. Färdtjänst för evigt? Om rättskraft och retroaktivitet i förvaltningsrätten, Förvaltningsrättslig tidskrift 1999, s. 121-130.
11. Nationella domstolar och europeisk konstitutionalism, Europarättslig tidskrift nr 4 1999, s. 678-701.
12. Om domstolarnas roll i demokratin – fågel, fisk eller mittemellan, del I, JT 1999/2000 s. 794-807.
13. Om domstolarnas roll i demokratin – fågel, fisk eller mittemellan, del II, JT 2000/2001 s. 26-47.
14. Diskriminering och dekonstruktion. Om positiv faderskapstalan (Tidsskrift for rettsvitenskap, 3-4/2000 s. 693-737.
15. The Original Ombudsman – blueprint in need of revision or concept with more to offer?, 6 European Public Law 3 (2000) s. 334 – 344.
16. Rättsfallskommentar – Ny syn på gynnande förvaltningsbesluts rättskraft?, FT nr 2000 s. 71 – 75.
17. En viktig struntsak, SvJT 2001, s. 91-95. – 4 s.
18. Om EG-domstolens syn på EG-rättens effektivitet – då, nu och i framtiden, i: Karlsson/Nergelius, EU-Skvadern, 2001, s. 95 – 133. – 28 s.
19. Anmälan av Caroline Taube, *Constitutionalism in Estonia, Latvia and Lithuania* (2001) i SvJT 2001 s. 952 – 960.
20. Riksdagen som grundlagstolkare, i: Smith (red.), Grundlagens makt, 2002, s. 142 - 163. – 21 s.
21. Changing Principles of Freedom of Speech in Sweden? 8 European Public Law 3 (2002) s. 333 – 347.
22. Klargöranden och nya frågetecken kring efterforskningsförbudet i 3 kap. 4 § TF, JT 2002-03 s. 128 – 139.
23. Förändring på ytan eller omvandling i grunden?, i: Gustavsson/Oxelheim/Wahl, Valutaunionen, författningsfrågan och östutvidgningen (2003), s. 83 - 108.

24. Behövs en konstitution i Europa?, *Europarättslig tidskrift* 2003 s. 243 – 245.
25. Demonstrationsfrihetens dubbla ansikte, i: *Flyghed/Hörnqvist, Laglöst land - terroristjakt och rättssäkerhet i Sverige* (2003), s. 201 – 231.
26. Tryckfrihetsrätten – ett konstitutionellt kalejdoskop – anmälan av Gunnar Perssons *Exklusivitetsfrågan*, *JT* 2003-04 s. 199 - 220.
27. Rättsfallkommentar –Förvaltningsprocessen: mellan partsintressen och rättstatsideal, *JT* 2003-04 s. 108 – 113.
28. Föreskrift eller förhandling? Avtalet som styrmedel – ett konstitutionellt perspektiv, *Nordisk Administrativt Tidskrift* 2003 s. 341 – 361.
29. Anmälan av Kyre Eggens *Ytringsfrihet*, *Nordisk Tidsskrift for Menneskerettigheter* 2003 s. 342 – 348.
30. Vem känner passion för vår union? *Europarättslig tidskrift* 2004 s. 79 – 84.
31. Konstitutionella snedsteg. En studie av svensk trohet mot grundlag, i: *Petersson/ Smith (red.), Konstitutionell demokrati* (2004), s. 71 – 89.
32. Freedom of Associations and Meetings, General Report on the level of Human Rights Protection in the EU Candidate Countries (ca. 20 sid., rapport till konferens ordnad av Turkish Bar Association, våren 2003)
33. Access to Information from a Swedish Perspective, i: *Cameron, I., (ed.) Good Governance: Swedish and Scottish Perspectives*, 2004.
34. Den konstitutionella kartan i en föränderlig värld – anmälan av Helle Krunkes *Den Udenrigspolitiske Kompetence, Retfaerd* 2005, s. 80-88.
35. Objektivitetsprincipen, i: *Marcusson, L. (red.) Offentliqrättsliga principen* (2005) s. 71 – 105.
36. Medborgare, makt och muntlighet, i *Bylander/Lindblom (red.), Muntlighet vid domstol i Norden* (2005), s. 181 – 219.

37. Muntlig handläggning i förvaltningsdomstol, i: Eliasson/Regner/Vogel (red.) Festskrift till Hans Ragnemalm (2005) s. 71 – 83.
38. En berättelse om två konstitutioner, i: Bergström (red.) En konstitution för Europa? (2004), s. 165 – 199.
39. Vinklar och vrår, i: Asp/Nuotio (red.) Konsten att rättsvetenskap (2004) s. 69 – 86.
40. Constitutional changes and the limits of law, European Public Law vol 11, issue 2, 2005, s. 187 -195.
41. Utredning av angående termen "föredragande" i 7 kap. 5 § regeringsformen, RiR 2004:28, Regeringens förvaltning och styrning, bilaga 1 (s. 71-74), tillsammans med doktorand Anna-Sara Lind.
42. En rättslig kommentar till diskussionen om förvaltning och styrning av statliga bolag i prop. 2005/06:1 (forskarrapport till Riksrevisionen, december 2005, tillsammans med doktorand Anna-Sara Lind)
43. Arbetsdomstolens opartiskhet efter Kellerman, Europarättslig tidskrift, 2005, s. 808 – 812.
44. Utredning av regeringsformens betydelse för kontroll av medlemmar, bilaga 4 till Riksrevisionens rapport, Statsbidrag till ungdomsorganisationer – hur kontrolleras de?, RiR 2005:16, s. 95 – 110.
45. På yttrandefrihetens yttersta gren, Juridisk tidskrift, 2005/06, 514 - 535.
46. Konstitutionella aspekter på sambandet mellan redovisning och beskattning, rapport till Utredningen om sambandet mellan redovisning och beskattning (Fi 2004:19), november 2006 (10 s.).
47. Tjänstefelet och den goda förvaltningen, i Marcusson, L. (red.), de Lege 2006, s. 69 – 114.
48. Blowing in the Wind? Swedish Protection of Whistle-blowers in the Public Sector, Scandinavian Studies in Law 52 – Constitutional Law, 2007, s. 65 - 78

49. Regeringskansliet – konstitutionella aspekter på det reformerade Regeringskansliet, forskarrapport till grundlagsutredningen, SOU 2008:43, s. 75 – 91.
50. Myndighetsutövning vid lotsverksamhet? Forskarrapport till Lotsutredningen, SOU 2007: 106, s. 347 – 357.
51. European Integration and Administrative Independence, European Public Law, 2008, s. 285 - 296.
52. Europasamarbetet och den svenska författningens principer, i: Festskrift till Kaarlo Touri, Demokraattisen oikeuden ehdot, Hurri, S. (red.) 2008, s. 207 – 219.
53. EU:s stadga om mänskliga rättigheter, forskarrapport till grundlagsutredningen (tillsammans med Anna-Sara Lind), SOU 2008:43 s. 9 – 74.
54. Maktindelning i den svenska författningen? i: Festskrift till Anders Fogelklou, 2008, s. 19 – 31.
55. Lagprövningens många ansikten, i: Festskrift till Johan Hirschfeldt, 2008, s. 75 – 94.
56. Regeringens ansvar för krishanteringen, i: Regeringen och krisen RiR 2008:9, s. 89 – 104.
57. Sicksackmönster och självbilder – hetsbrotten i HD, JT 2008/09 s 531.
58. Offentligt anställdas yttrandefrihet och repressalieförbudets räckvidd, i: Ekroth/Swanström (red.) JO – Lagarnas väktare, 2009, s. 51-70.
59. Freedom of Expression in Sweden – the Rule of Formalism, i: Kierulf/Rönning (eds.) Freedom of Speech Abridged?, Nordicom 2009, s. 79 – 92.
60. Rättsprinciper som styrmedel – anmälan av Jörgen Hettnes avhandling, JT 2008/09 s. 934-937.
61. Freedom of Expression and the Limits of Tolerance: A Swedish Saga, i de Lege 2009, s. 101 - 128.

62. The Parliamentary Ombudsman in Sweden: Prosecutor, Mediator, Therapist?, kommande i en fransk publication, 2009,
63. Förhandsavgöranden i svenska domstolar – i: Lundin m.fl. (red.), Regeringsrätten 100 år, Iustus Förlag, 2009, 59 – 66.
64. The Right Stuff? On the transformation of the protection of rights, I: Amtenbrink/van den Berg (eds.) The Constitutional Integrity of the European Union, 2010, s. 175 – 200.
65. Recension: Henrik Wenander, Erkännande av utländska förvaltningsbeslut, Juridisk tidskrift 2010/11 s. 505 – 507.
66. Choosing Judges and Judging the Peoples Choice, European Public Law, vol 17 (2) 2011, s. 213 – 222.
67. Judges without Courts – judicial preview the Swedish way, Campbell et al (eds.) The Legal Protection of Human Rights – Skeptical Essays, Oxford UP, 2011.
68. Rättighetsskyddet i Sverige, i: Laurin, C. (red.), Frihet och personlig säkerhet, Liber Förlag AB, 2011.
69. Public Liability in Sweden – a report (tillsammans med Sabina Hellborg), 40 s., kommande, 2011
70. EU-medlemskapet och våra grundlagar, SvJT 2011 s. 375 – 381.
71. Arbetsformer, organisation och självständighet – vad är kopplingen?, Domkretsen nr 1, 2011, s. 22-23.
72. Personlig integritet för det offentliga? i: Vänbok till Claes Sandgren (2012), s. 105 – 118.
73. Vem axlar Europadomstolens börda? Europarätten som ett gemensamt ansvar, i Vänbok till Sten Heckscher (kommande)
74. Freedom of Information (tillsammans med Hugh Corder), i: Tushnet (red.) Routledge Handbook of Constitutional Law (kommande)

75. Professions under siege (tillsammans med Shirin Ahlbäck Öberg, Ylva Hasselberg och Niklas Stenlås), kommande.

19

20

21

22